

ће љети прелазити пут за 17 а зими за 19 дана. Ако речене писмоноше, које ми нађемо, не обаве пут за речено вријеме, задовољавају се да нијесу плаћени, изузев оправдане препреке.

Ово писмо (акт) направљено је у господском палацу Марјана Болице по наређењу узвишеног господина Франческа Морозинија, ректора и провидура, гдје су се лично налазили и били актом задовољни: Нико Рајичков, поп Петар и Рајичко, синови попа Радоње и његов синовац Петар са Златице. Вуле син кнеза Рајичка из Стањевића и Лека син кнеза Лала Дрекаловића из Куча. И за већу вјеру реченог писма, речени поп Петар потписа властитом руком обећавајући за своје другове.

Ја горе речени поп Петар, потврђујем горње за мене и горе речене другове.

Ја Алвизе Пради вицедрагоман превео сам вјерно са оригинала и својеручно потписао.²

Свако запињање преноса поште изазивало је живу интервенцију Млечана, што је сасвим разумљиво, јер закашњење дипломатске поште из Цариграда могло је изазвати неугодне политичке посљедице за Венецију, која је била у многоструким односима са Турском и одржавала живе дипломатске односе на Порти.

Разлози отимања млетачке поште од стране црногорских брдских и херцеговачких племена били су разноврсни. Случај заустављања млетачке поште 1619. године представља посебан догађај. Као и обично, которски провидур упутио је 19. јула 1619. године пет пакета поште у Цариград, које је добио из Венеције по петорици писменоша. Уз пут су писменоше дознале да је у Цариграду, у баиловој кући, умрло девет писменоша од куге. Ова вијест устрашила је тројицу писменоша који се са три пакета поште вратили назад у Котор. Которски провидур нашао је другу двојицу писменоша који пристадоше да понесу пакете поште у Цариград. На пут су пошли 31. јула из Котора и тек што су стигли у Оногшт, браћа Михаило и Раосав Вукосалићи из Жупе Никшићке пресретоше писмоноше и отеше им пакете са писмима.

Оба писмоноша били су Црногорци, Марко из Цеклина и Вуксан из Мрацеља, који су на саслушању у Котору опширно описали како им је поштанска поштиљка отета. Они су рекли да кад су стигли у Оногшт срели су браћу Михаила и Раосава, оба наоружана пушком и ножем, „којима назвасмо добар дан, а они нам одговорише зао ви дан и зла ви година, јер хоћемо да вам одузмемо та писма. Ми их упитасмо за разлог, зашто хоће да нам их отму, а они рекоше да су непрекидно три године служили у Италији господина Ђакома Пасквалија који је сада капетан страдиота у Будви.“ Даље је Раосав испричао писмоношама како им

² *Archivio di Stato di Venezia* (—A. S. V.), *Dalmazia Rettori et altri* (*Dalm. Rett.*), ф. 9, Котор, 28. августа 1619.

за пуне три године службе у Ђакомовој кући, гдје су радили све кућне посолове, овај није исплатио ниједнога солда. Осим тога Михаило је негдје заплијенио четрдесет дуката које је дао на чување Ђакому, али му их овај никада није вратио. Послије повратка кући браћа Вукосалићи су неколико пута долазили у Котор да траже дуг од њега. Кад су једном приликом хтјели да пред которским провидуром изложе своја потраживања према Ђакому Пасквалију, он их је дрско питао ко им је дозволио да уђу у град, пријетећи им да ће их обојицу објесити зато што су се огријешили о санитарне прописе. Застрашени овом пријетњом браћа Вукосалићи утекоше из Котора.

Послије тога донијеше одлуку да отимањем млетачке поште приморају которског провидура да интервенише код Пасквалија да им исплати дуг. Међутим, оваква одлука изишла је из оквира самовољне наплате дуга и одмах је добила политички значај. Одмах послије догађаја которски провидур је упутио у Никшић Зуана Драга и Бернарда Арсенија да врате заплијењену пошту. Кад су ова двојица дошла у Оногошт, одмах окупише никшићке кнезове: кнеза Вука из Оногошта, Раосава, сина попа Петра из Озринића, Вука Станића из Оногошта и кнеза Брајицу из Жупе као и браћу Михаила и Раосава, да се на том скупу претресе питање враћања заплијењене поште. Которски делегати увјеравали су браћу Вукосалиће да је њихов поступак претјеран, да се у овом случају нијесу осветили Пасквалију, него су заплијенили државну пошту. Они одговорише да су код Ђакома Пасквалија били шест пута и да нијесу од њега могли ништа намирити од дуга. Осим тога, они запријетише да ако им Пасквале не исплати дуг, не само да неће вратити писма „него ће задржати и сва остала којих се докопају“.³ То је била неке врсте ратна објава млетачкој поштанској служби.

Послије неуспјеле мисије ове двојице Которана, провидур се обрати никшићким кнезовима са захтјевом да они приморају браћу Вукосалиће да врате заплијењене пакете са писмима. Никшићки главари одговорише да је браћи Михаилу и Раосаву направљена неправда, али се ипак ограђују од њиховог поступка. „Нас нијесу питали ни кад су пошли ни кад су задржали писма и нема потребе да нам се жалите“, закључују кнезови.⁴

Кад је пропао и овај покушај да врате заплијењену пошту, Млечани изнијеше ствар пред Порту. Турска влада упути једног капицибашу да заједно са кадијом Херцег-Новог извиди случај отимања млетачке поште у Оногошту. Када су капицибаша и

³ A. S. V., *Dalm. Rett.*, ф. 20, Котор, 10. августа 1619. и прилози саслушања од 5. и 10. августа.

⁴ A. S. V., *Dalm. Rett.*, ф. 21, Котор, 6. децембра 1619. Прилог писма примљеног у Котору 19. августа.

кадија дошли у Оногошт, которски провидур одмах упути тамо Вукмира из Пелеша да извиди шта су они урадили и какве су мјере предузели да врате пошту. Кадија и капиџибаша ухватише трећег брата Вукосалића, Пејата, и наредише му да оде у Пјешивце гдје је била удата једна њихова сестра да провјери да ли се тамо налазе Михаило и Раосав. Кад се Пејат вратио код кадије, ту се нашао и четврти брат Рајич, који је по кадијином наређењу пошао у Пјешивце. Он је нашао Михаила који му је казао да поручи Турцима да Ђакомо Пасквали дође у Пјешивце у кућу кнеза Вучића Мирчетића и да се ту изабере арбитра који ће окончати спор између њих и њега; у противном пошту неће вратити, него ће и другу заустављати.⁵

Послије ове неуспјеле турске интервенције, новски прваци издадоше званични акт о мисији кадије и капиџибаше у Оногошту. У том документу се наводи како су у Херцег-Нови дошли капиџибаша из Цариграда и кавалијер Болица са писмом которског провидура и предали им царску заповијест „која садржи: пошто су браћа Вукосалићи Михаило и Раосав задржали државна писма млетачкога дужда“, то је наређено новским првацима да оду у Никшић „да казнимо зликовце, гдје када смо дошли тражили смо речене људе. Такође смо позвали пред нас све оне кнезове оних села и питали их гдје су они лопови који чине ове рђаве ствари и који задржавају принципова писма.“ Наравно, кнезови одговорише да им не знају за траг. Новљани задржаше старијег брата Вукосалића који није живио у заједници са Михаилом и Раосавом и одведоше га у Рисан. По наређењу Турака он је писао браћи и позвао их да донесу пошту, у Рисан, гдје ће доћи и Ђакомо Пасквали да с њим лично среде своја потраживања. Јасно је да Михаило и Раосав нијесу могли доћи у Рисан, јер кад би пали у турске руке не би добро прошли.⁶

Скандал око отимања поште примљен је у Венецији са забринутостју, али и са жељом да се утврди истина. Зато је Сенат 19. новембра наредио которском провидуру да испита случај спора око дуга између браће Вукосалића и Ђакома Пасквалија. Которски провидур саслушао је Трифона Бизантија, на кога су се браћа Вукосалићи позвали. Он је потврдио да је с њима служио у Италији у истој чети и да им је Пасквали заиста остао дужан.⁷ Ово је посљедња вијест о овој афери око отимања млетачке поште.

Као што видимо, Млечани су урадили све да врате заплијењену дипломатску пошту, па су чак ангажовали и Турке, али у томе нијесу успјели. Вјероватно да су млетачки представници

⁵ Исто, Прилог саслушања Вукмира Пелеша од 2. новембра 1619.

⁶ A. S. V., *Dalm. Rett.*, ф. 21, Котор, 17. новембра 1619. Прилог потврде новских ага без датума.

⁷ Исто, Котор, 6. децембра 1619. Прилог саслушања од 4. децембра.

у Котору, послије утврђивања истине, приморали Ђакома Пасквалија да исплати дуг браћи Вукосалић. Овај случај отимања пакета са писмима показује да су Млечани морали озбиљно водити рачуна о расположењу својих сусједа, који су били спремни и на овакве кораке и то само због дуга неког млетачког најамника.

Г. СТАНОЈЕВИЋ

ЗАХТЈЕВ КЊАЗА ДАНИЛА ЗА УСПОСТАВЉЕЊЕ ДИРЕКТНИХ ДИПЛОМАТСКИХ ВЕЗА ИЗМЕЂУ ЦРНЕ ГОРЕ И ТУРСКЕ

Познато је да је један од основних спољнополитичких циљева и захтјева Црне Горе у доба књаза Данила и касније био признање Црне Горе као независне и суверене државе, како су је у међусобним односима већ третирале многе велесиле. У том погледу су били нарочито значајни напори књаза Данила. Он је сматрао да је у ситуацији послије граховске битке 1858. и међународног разграничења Црне Горе и Турске наступио погодан мменат да се прибави још један доказ о независности Црне Горе. Зато је 15. марта 1860. књаз тражио да се успоставе директне дипломатске везе између Црне Горе и Турске.

Међународна комисија за разграничење Црне Горе и Турске обратила се из Дубровника 8. марта 1860. књазу Данилу и сусједним турским гувернерима са захтјевом да јој што је могуће прије доставе мишљења о свим проблемима који представљају опасност за мир на граници Црне Горе и Турске. У исто вријеме комисија је молила да јој укажу на све могуће арачжмане за које сматрају да би били најподеснији „да се олакшају односи, утврди мир у будућност и да ишчезну свађе које су тако често и тако жалосно крвавиле границу двије земље.“¹

На горње писмо књаз Данило је одговорио 15. марта 1860. Говорећи о мјерама које би требало предузети да се на граници обезбједи мир, он као прво предлаже успостављање директних односа са Турском. Он указује на незгодност дотадашње праксе дипломатског саобраћаја између Црне Горе и Турске. „Због обавезе — пише он — да саобраћам са гувернерима турских провинција посредством конзула односи су тешки нарочито у том смислу што проузрокују губитак драгоцјеног времена“. Он даље

¹ *Archives du Ministère des Affaires étrangères 1860, Turquie, Scutari (AMAЕ, T. S.), vol. 10, fol. 79 r. v.*

Ово је писмо било редиговано на сједници комисије од 8. марта 1860. Туроки комесар, пошто је примјетио да му инструкције не дозвољавају да ступи у односе са књазом Црне Горе, није хтио потписати писмо које је књазу упућено. (Исто, записник сједнице од 8. марта 1860. fol. 80—81 р.)